

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Economia i
Coneixement**

**Compareixença al Parlament de Catalunya
Comissió d'Ensenyament i Universitats**

1 de març de 2011

Senyor president, membres de la mesa, senyores i senyors diputats,

M'acompanyen a la taula la secretària general del Departament, senyora Georgina Arderiu, i el secretari d'Universitats i Recerca del Departament, el Sr. Antoni Castellà, a qui la majoria de vostès coneixen prou bé pels anys compartits en aquesta Cambra i als qui vull agrair la seva assistència.

El dia 17 de febrer vaig sol·licitar per escrit al Parlament una compareixença davant d'aquesta Comissió d'Ensenyament i Universitats. És un honor fer-ho per primera vegada per mirar d'emmarcar la feina que tenim per davant en la present legislatura i per compartir amb vostès les línies principals que l'orientaran.

Una feina per a la qual ja des d'ara demano les seves aportacions i els ofereixo la meva col·laboració, alhora que els asseguro que la predisposició de la Conselleria al llarg de tota la legislatura serà sempre la d'intentar bastir acords amplis per encarar els reptes que tenim al davant.

Senyores i senyors diputats, a Catalunya, des del Decret de Nova Planta, la universitat catalana va patir, primer, una llarga prohibició i, després, sobreregulació centralista; i, tot i el curt i ric

parèntesi de la universitat autònoma republicana, després de la guerra del 36 va patir també, com la resta d'institucions del país, aquella ensulsiada, així com els anys de dictadura, fins que a poc a poc la universitat va anar renaixent. Enguany celebrarem el 25è aniversari de la transferència de les universitats a la Generalitat de Catalunya per part de l'Estat i també la de l'IRTA, dues fites que, juntament amb alguna altra experiència pionera d'aquells mateixos anys -penso en el Centre d'Estudis Demogràfics o en el Centre de Recerca Matemàtica-, ens serveixen de referència per adonar-nos del trajecte intens i positiu que hem estat capaços de fer.

És en aquest moment i des d'aquesta perspectiva històrica que avui els hi diré que Catalunya és un país que pot aspirar a l'excel·lència en educació superior i en recerca. Excel·lir en educació superior i en recerca comporta tenir una societat més ben formada, més culta, que contribueixi a moure la frontera del coneixement, i també que sàpiga transformar aquest coneixement en més activitat econòmica i més benestar.

És ben cert que, globalment considerat, el nostre sistema universitari i de recerca pateix encara d'una excessiva rigidesa i d'una governança amb tantes reglamentacions limitadores que l'autonomia teòrica queda molt condicionada. Però això no és immutable. Hi ha hagut iniciatives reconegudes

internacionalment que ens han fet avançar decisivament i en molt poc temps en el camí de l'excel·lència. Permetin-me esmentar alguns exemples:

- La magnífica tasca de recerca del Clínic ha estat un factor clau, encara que no exclusiu, per al posicionament de la Universitat de Barcelona en els rànquings com a primera entre les universitats de l'Estat, i per a la seva incorporació a la LERU (League of European Research Universities), un fet de gran importància ja que el nombre dels seus membres no arriba a 25 i entre ells s'inclou el bo i millor d'Europa.
- La consideració de les nostres escoles de negocis, també reflectida de manera sostinguda en els rànquings, és ben coneguda.
- El rol capdavanter de la supercomputació catalana a Europa – en parlaré més endavant– es deuen a anys de bona feina de grups de recerca de la UPC.
- A Tarragona, al voltant de la URV, s'ha sabut complementar la potència econòmica de la indústria química amb un dels clusters de recerca química més notables d'Europa.

– Fa deu anys, des de la Generalitat de Catalunya vàrem impulsar la creació d'uns quants centres de recerca amb vocació d'excel·lència, que tenien com a principal característica una gestió àgil allunyada de les limitacions de l'administració pública, inclòs tot el que fa referència a la contractació de personal, investigador o d'altre tipus. En paral·lel, vàrem establir una eina per a atraure talent d'arreu i introduir-lo en el nostre sistema universitari i de recerca: ICREA, una institució que contracta directament acadèmics i els insereix a universitats i centres de recerca. Ha estat una institució externa, el European Research Council, qui ens ha donat els resultats comparatius del nostre esforç. En efecte, del total de les altament competitives *ERC grants* que en aquests anys (i fins a l'octubre del 2010) han anat a parar a recercadors ubicats a l'Estat espanyol, el 64% han estat per a recercadors d'institucions catalanes; i d'aquests, vuit de cada deu pertanyien a algun dels centres de recerca de gestió àgil i/o a ICREA.

Podem, doncs, repeteixo, aspirar a l'excel·lència, i ho volem fer. Deixin-me exposar-los com voldríem avançar en aquest objectiu ambiciós, que encapçala el secretari d'Universitats i Recerca i que desitjo que vostès també comparteixin. Universitats i Recerca son també els dos grans blocs en els quals he dividit la meva intervenció i que, amb el títol únic de Coneixement, completen el nom del Departament que m'ocupa.

Comencem per la política universitària.

La universitat és una eina al servei de la societat: ha de formar bons professionals, contribuir a la cultura i al coneixement, fer avançar la ciència i ser motor econòmic. Amb aquesta visió, el Govern vol contribuir a fer que les universitats catalanes siguin *més eficients*, de *més qualitat* i *més internacionalitzades*. És sobre aquests tres eixos com desglossaré la nostra política universitària.

1r eix: L'eficiència

Si en situació normal el deure d'un governant ja és assegurar-se que cada euro de diner públic s'empra correctament, el context econòmic actual de la nostra societat –com també el de la majoria de països occidentals– fa que calgui anar més enllà: impulsar les reformes que poden significar guanys d'eficiència és una necessitat inajornable. Les nostres universitats ho han entès. Han entès, en primer lloc, que l'hora dels sacrificis ens ha d'incloure a tots. Me'n felicito profundament i me n'enorgulleixo. I han entès, en segon lloc, que aquest no és un moment per esperar passivament que els temps millorin, sinó per endegar

reformes i iniciatives que millorin l'eficiència del sistema i que facin que, a la represa, les nostres universitats en surtin enfortides i més ben preparades. Voldria, en conseqüència, transmetre a les universitats l'agraïment per la seva visió de país exemplar, i, ahora, felicitar-les per una actitud positiva, basada en la confiança en les propies forces i enfocada cap al futur.

En la mateixa línia, pel que fa a la política universitària, des del Govern creiem que cal afrontar aquesta crisi com una oportunitat de la qual podem sortir-ne enfortits. Serà així si en lloc d'esperar que passi el temporal prenem ara decisions estratègiques respecte a la *governança*, la *flexibilització*, la *cooperació* i el *finançament*, que són els quatre punts que els vull exposar.

a) La governança

El sistema de governança de les nostres universitats públiques, encotillat avui per l'esperit de desconfiança i reglamentisme que impregna la LOMLOU i la seva interpretació, és molt deficient. Per incrementar l'eficiència dels recursos públics destinats a la universitat calen instruments de governança reformats, i que no es limitin al mètode de designació de la primera autoritat universitària –el rector–, sinó que també incloguin:

- clarificar les responsabilitats i les relacions entre els Consells Socials i els Consells de Govern i pensar en una possible constitució de Patronats;
- dotar d'autoritat els equips directius i reduir la complexitat de gestió;
- alinear els objectius estratègics de la direcció universitària amb els de les facultats, escoles i departaments;
- tenir capacitat de fixar els continguts dels programes i els currículums acadèmics;
- introduir elements d'avaluació de l'acompliment d'objectius.

A tot Europa s'estan generant reformes de la governança universitària, i també entre nosaltres el debat és ja ben viu. I si bé no podem evitar, avui per avui, que les universitats estiguin altament condicionades pel marc legal espanyol, tampoc no restarem passius davant d'una necessitat estratègica com aquesta. Certament, podem impulsar des d'aquí una proposta de reforma de la legislació estatal, i ho farem. Però també promourem un procés de debat entre tots els sectors interessats que podria, si es veu útil, conduir a modificacions de la Llei d'Universitats de Catalunya.

b) La flexibilització

Estem convençuts que la clau de l'èxit dels centres de recerca i d'ICREA ha estat el seu sistema de gestió àgil i desburocratitzat i la contractació laboral. Les nostres universitats també podrien avançar en aquestes línies. Permetin-me adreçar-me a la segona.

Des de fa vuit anys, el nostre sistema compta amb dues figures de professorat universitari contractat permanent: professor agregat i catedràtic, establertes a la Llei d'Universitats de Catalunya. Aquestes figures poden ser una eina fonamental per a aquest objectiu i és voluntat del Govern de promoure-les de manera decidida amb un nou impuls del Pla Serra - Húnter que potser podria rebre ara un accent cap a la contractació internacional d'excel·lència.

Més enllà de la iniciativa del Govern, incrementar el percentatge de professors contractats permanents a les nostres universitats és a les seves mans. Res impedeix a una universitat no convocar cap plaça de funcionari acadèmic en els pròxims anys, i utilitzar només les figures de professors agregats i catedràtics de la propia universitat per a les contractacions que convinguin. Amb aquesta decisió, s'incrementaria molt la flexibilitat, i també

la capacitat de selecció de professorat, de les universitats. Afegiré, en cas que això fos vist com una gran dificultat, que des de fa ben poc no hi ha diferència econòmica pel que fa als costos de la seguretat social entre la contractació funcional o laboral. El cost ha deixat, per tant, de ser un factor.

c) La cooperació universitària

El plantejament de les nostres universitats com a autosuficients contribueix sens dubte a aconseguir que l'esforç que fa cadascuna d'elles es vegi reconegut en els seus resultats. Però, alhora, en alguns casos duplica serveis o limita, per manca de massa crítica, l'envergadura del que seria possible. Cal, doncs, promoure la cooperació.

Un magnífic exemple ha estat el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC), que ha comportat un salt qualitatiu i homogeni important dels serveis gestionats per les universitats del sistema, amb un cost menor per a cadascuna d'elles. Un altre exemple ha estat el Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA), que ha facilitat sistemes d'informació comuns.

Volem promoure altres iniciatives similars en què la cooperació en serveis, potser de vegades mancomunant-los, millori les

condicions de les nostres universitats. Hi ha un camp ampli per córrer. Aquest clarament és un àmbit on el concepte “Universitats de Catalunya” pot ser un catalitzador de bones iniciatives.

També serà convenient fer més eficient la gestió global dels recursos de personal administratiu i de serveis, i tècnics, establint programes de mobilitat i compartició. Així mateix, volem potenciar la mobilitat del professorat, sobretot en aquells estudis amb una demanda limitada i en els quals algunes universitats tenen un excedent de recursos. Complementàriament, treballarem per dotar les universitats, quan les circumstàncies ho permetin, d'assistents de docència i d'assistents de recerca, per fer possible, en primer lloc, que el professorat permanent es centri més en les activitats docents i de recerca més especialitzades o de més envergadura (classes magistrals per exemple), i, en segon lloc, que les generacions joves guanyin experiència docent (en seminaris de tipus Bolonya, per exemple) i de recerca.

La cooperació de les nostres universitats també pot ser una eina útil en l'establiment d'ofertes acadèmiques sòlides, i en particular per a competir internacionalment en l'oferta de màsters i doctorats d'excel·lència.

El Consell Interuniversitari de Catalunya, que al llarg dels seus 30 anys d'existència ha estat el punt de diàleg entre les universitats i d'aquestes amb el Govern, seguirà sent l'eina principal per a facilitar accions conjuntes de col·laboració i promoció i per donar un millor servei als estudiants que accedeixen a la universitat.

d) El finançament

Les universitats han de disposar de recursos per tal de garantir la suficiència dels serveis bàsics del sistema i, alhora, estimular i reconèixer la millora de la eficiència i l'aposta per l'excel·lència. Si tenim, a més, en compte que aquests són temps de contracció en la disponibilitat de fons, és prou evident que hem d'estimular les universitats perquè incrementin els seus graus d'eficiència.

En principi, doncs, i al marge de les circumstàncies actuals, el sistema de finançament universitari hauria d'avançar cap a la reducció del finançament bàsic no condicionat i cap a l'augment d'un finançament estratègic lligat a objectius. En les circumstàncies actuals, cal afegir un compromís molt important: en cap cas els guanys d'eficiència que una universitat pugui generar en aquest període d'ajust repercutirà negativament en el

seu finançament futur quan es doni la recuperació. Ans el contrari: l'eficiència serà recompensada, no penalitzada.

Per a avançar en la línia de finançament per resultats, un aspecte rellevant és el foment de la transparència. En el marc universitari, la transparència és un instrument de sensibilització que promou l'autocrítica i contribueix a aprofitar la capacitat d'autoregulació del sistema universitari. Així, al mateix temps que s'enforteix l'autonomia universitària, s'estimulen les energies internes per a assolir els objectius plantejats.

En aquest aspecte, la Secretaria d'Universitats i Recerca, les universitats catalanes i l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya) han impulsat conjuntament el sistema d'informació UNEIX, que genera indicadors de l'àmbit de la docència, la recerca i l'economia essencials per a disposar d'una visió compartida i fonamentar les polítiques de millora de la qualitat i de l'eficiència d'una forma coherent.

D'altra banda, l'entorn econòmic ha fet que en molts països desenvolupats es revisi la contribució dels recursos públics en la cobertura dels costos de l'ensenyament universitari. Destacaria, en aquest sentit, quatre elements importants:

– Cap persona amb talent i esforç ha de quedar fora del sistema universitari per manca de recursos. Una revisió del sistema de preus ha de ser paral·lela a l'establiment d'un increment dels recursos disponibles per a beques, siguin els que el Govern espanyol encara ha de transferir, després d'anys de greuge, siguin els que aportí en part l'increment de preus.

– En aquells programes, sobretot de màster, que generen un alt retorn en posició professional, cal promoure la cultura del préstec, amb uns criteris que permetin que l'estudiant no l'hagi de tornar fins que no tingui un nivell d'ingressos suficient.

– De la mateixa manera, s'ha tendir a permetre que les universitats estableixin polítiques de preu que possibilitin crear ofertes acadèmiques on l'excel·lència, la competitivitat internacional i l'atracció d'estudiants d'arreu no signifiqui l'ofec econòmic i el fracàs.

– Alhora, s'ha d'incrementar la responsabilitat de l'estudiantat que no supera les matèries a les quals s'ha matriculat, fent que contribueixi en un percentatge major al cost del seu programa docent.

Sobre aquest darrer punt, deixin-me compartir amb vostès una reflexió. Entre els aspectes que incideixen en el nivell acadèmic

dels estudiants, alguns són externs a la universitat: cultura del mínim esforç, atracció segons la conjuntura del mercat laboral com a alternativa a l'estudi, etc.; mentre que d'altres són interns de la universitat. Sobre aquests darrers hi podem actuar directament. Un exemple és l'orientació prèvia a la matrícula de primer curs: cal donar a conèixer millor dades com el grau d'abandonament d'un programa, el grau d'inserció professional, etc., que pot condicionar que amb una nota s'entri a un estudi o a un altre.

D'altra banda, sabem que avui més de la meitat d'estudiants universitaris compatibilitzen l'estudi amb una feina. En aquest context, en molts casos es continua requerint als estudiants de primer curs que es matriculin de tots els crèdits, i això fa que intentin fer-ho tot, suspenguin molt, es desanimin i abandonin. Semblaria més raonable que es matriculessin de menys crèdits, els poguessin aprovar i ni repetissin ni abandonessin. L'estudi duraria més, però això no generaria cost addicional si no repetissin. En altres paraules: sí a estudis a velocitat lenta en el sistema, però no a menys esforç per crèdit: el que convindria és mes aviat el contrari.

Resumint: la política de finançament ha de posar més èmfasi en l'eficiència i en l'assoliment d'objectius avaluables. Per aconseguir-ho millorarem els sistemes d'informació. Aquesta

política també ha de possibilitar més flexibilitat dels preus dels estudis, al mateix temps que ha d'incorporar una bona oferta de beques i de crèdits.

2n eix: La qualitat

Els estàndards i directrius per a garantir la qualitat aprovats pels governs europeus el 2005 a la Conferència de Bergen, amb el suport del Parlament Europeu, defineixen una línia d'actuació compartida que es fonamenta en tres aspectes que volem potenciar: l'avaluació, la transparència i la cooperació.

Les iniciatives en cooperació i en transparència ja han estat esmentades en els punts anteriors. Pel que fa a l'avaluació, com vostès coneixen bé, disposem d'una eina fonamental creada per estar al servei de la millora del sistema universitari català: l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).

L'AQU es responsabilitza de l'avaluació, l'acreditació i la certificació de la qualitat en l'àmbit de les universitats i dels centres d'ensenyament superior del nostre país. En aquest context també té la responsabilitat de verificar, fer el seguiment i acreditar els nostres títols universitaris a l'Espai Europeu d'Educació Superior. Tot això ho fa amb rigor i dins dels estàndards internacionals. De fet és membre fundador i de ple

dret de la *European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)*, i ha estat una de les tres primeres agències a ser inclosa en el *European Quality Assurance Register for Higher Education*. L'AQU pot ser doncs un magnífic instrument a l'hora de considerar ofertes acadèmiques innovadores i que enriqueixin el potencial i la competitivitat de les universitats catalanes.

Voldria desglossar, addicionalment, dos elements relacionats amb l'aposta per la qualitat: la *reestructuració de l'oferta acadèmica*, i el *desenvolupament del sistema a través del Consell Interuniversitari*.

Reestructuració de l'oferta acadèmica

El curs 2010-11 ha completat la transformació de l'oferta d'estudis universitaris per adaptar-los a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES). Enguany, el sistema universitari català ofereix més de 450 graus universitaris, quasi 500 màsters universitaris (dels quals els impartits per universitats públiques són subvencionats) i 275 programes de doctorat. Una oferta clarament excessiva si tenim en compte la demanda i la massa crítica de les nostres universitats.

Per tant, es prioritzarà una revisió en profunditat de l'oferta actual, eliminant-ne la que tingui poca demanda o qualitat. Caldrà, també, un treball per analitzar i detectar multiplicitats i, quan escaigui, reordenar aquesta oferta coincident.

Igualment, si volem ser presents i poder competir en entorns globalitzats i internacionals caldrà treballar per construir i fer visible una oferta acotada de programes excel·lents.

Així doncs, de forma concreta, ens proposem treballar per:

- a) Reestructurar l'oferta de màsters, augmentant-ne la qualitat i eficiència, tot considerant el rol que juguen al sistema i al territori;
- b) Potenciar la posada en marxa d'iniciatives singulars d'excel·lència (en particular a nivell de postgrau) per al conjunt del sistema universitari, amb unes condicions organitzatives pilot que permetin la captació del millor professorat i estudiantat;
- c) Millorar els índexs de graduació dels estudiants i l'ocupabilitat dels titulats.

Deixin-me afegir en aquest punt una reflexió sobre l'educació contínua. És completament previsible que en els anys que vénen aquesta passi a ser, d'una manera creixent, una part integral del procés educatiu. I és igualment previsible que les universitats hi augmentin la seva implicació i que, per tant, l'educació contínua esdevingui més central a les tasques universitàries. És important que tot això, que és altament desitjable, esdevingui mantenint estàndards alts de qualitat i molta flexibilitat.

Un altre element a tenir en compte és la necessitat d'impulsar iniciatives que contribueixin a fer que les universitats juguin un rol important en el desenvolupament econòmic del país. Algunes d'elles podrien ser:

- Promoure doctorats en el marc de l'empresa, on a més de la realització de tesis hi hagi inserció professional;
- Impulsar un programa d'intercanvi de professorat i professionals entre l'acadèmia i l'empresa;
- Enfortir l'ocupabilitat dels graus i els màsters;
- Integrar el desenvolupament de competències d'emprenedoria en els programes de formació.

Desenvolupament del sistema a través del Consell Interuniversitari

El nostre sistema universitari té en el Consell Interuniversitari de Catalunya una eina important de treball conjunt, aplegant les dotze universitats catalanes, tant públiques com privades, i el Govern de la Generalitat. Des de la Secretaria General del Consell Interuniversitari de Catalunya s'impulsaran accions sobre l'accés a la universitat, la preinscripció, la coordinació, la cooperació interuniversitària i la projecció del sistema universitari català. També s'analitzaran aquelles iniciatives presentades per les universitats públiques al seu Llibre Blanc que es puguin desplegar en programes concrets de col·laboració.

De la mateixa manera, volem impulsar la coordinació efectiva entre el CIC i el Departament d'Ensenyament en tots els temes que afecten el pas de la secundària a la universitat, en els relacionats amb la formació inicial de mestres i professorat de secundària i en les col·laboracions que les universitats poden oferir en qüestions educatives. Aplicarem el mateix criteri pel que fa a l'orientació universitària per als alumnes de secundària, que és un tema clau. Hem d'insistir, però, en la problemàtica derivada dels canviants decrets del Ministerio de Educación sobre l'accés universitari. S'està creant una gran confusió i caldria retornar a fórmules que sempre havien funcionat bé: per

exemple, les quotes en els accessos a un mateix estudi de col·lectius amb formacions diverses.

Pel que fa a l'organització de les proves d'accés a la universitat, així com al procés de preinscripció i assignació universitària, també caldrà fer-ne una revisió i possiblement introduir-hi millores profundes.

Finalment, explorarem nous nivells de cooperació entre les nostres universitats i també amb empreses. Les ofertes interuniversitàries poden enfortir la solidesa de les ofertes de grau i en especial de màsters i d'estudis de doctorat. Més ofertes d'estudis semipresencials també podrien posar a l'abast de moltes persones la possibilitat de fer estudis universitaris.

3r eix: La internacionalització

Hem vist l'eix de l'eficiència i el de la qualitat, i el tercer és el de la internacionalització. Amb aquest no m'estendré tant com amb els dos anteriors, no perquè no sigui important, sinó perquè ho és tant que entrar en molts detalls seria gairebé inabastable.

La dinàmica d'internacionalització universitària, entre estudiants i professors, és vivíssima al món com ho és a Europa. És una

dinàmica que va a més i no podem restar-ne al marge. A casa nostra tenim fenòmens com el dels Erasmus que apunten a un potencial molt notable per la recepció i formació d'estudiants forans. Però, dit això, en altres indicadors som lluny dels països capdavaners. Hi ha molta feina a fer, i s'ha de fer amb cura. Potser el més important és l'articulació d'un bon conjunt de titulacions (màsters principalment, però també d'altres, com per exemple cursos intensius pensats en l'esperit de formació contínua) que siguin autosuficients financerament i en llengua anglesa.

Un advertiment: he dit que això s'ha de fer amb cura, i en això incloc l'element lingüístic. Entre d'altres coses, cal assegurar, i és perfectament possible fer-ho, que la internacionalització en anglès i una forta presència de la llengua catalana a la universitat vagin de la mà. És el que passa a països amb comunitats lingüístiques de dimensions similars a la nostra, com ara Holanda o Finlàndia. Convé observar que, si es fan les coses bé, el català no és un obstacle: ja avui en dia, Catalunya és el territori de l'Estat amb més presència internacional, tant a les universitats com al món de la recerca. Això sí, les coses s'han de fer bé i s'han de preparar.

Tractem ara les polítiques de recerca

La política de R+D catalana ha gaudit d'un gran consens i continuïtat al llarg de diferents legislatures, el que suposa una de les seves fortaleeses. Aquest consens s'ha expressat en el Pacte Nacional per a la Recerca i la Innovació, signat l'octubre del 2008, que contempla un horitzó que arriba al 2020. Vull doncs començar aquest apartat reafirmant el compromís del Govern amb el Pla Nacional per la Recerca i la Innovació i amb el seu desplegament.

En un període relativament curt, i fruit de la priorització i continuïtat de les polítiques, la R+D a Catalunya ha fet un salt espectacular. Ens estem situant com un node important de recerca a Europa, on som ben coneguts. I hem tingut èxit en atraure recursos, i establir aliances, tant a nivell estatal com europeu.

Tenim un teixit diversificat i ric, encara que possiblement una mica complex. En el curs normal dels esdeveniments, ara hauria arribat l'hora de fer una pausa, repassar estructures i consolidar. Aquesta necessitat, però, s'accentua perquè les circumstàncies no són normals. Passem per una crisi econòmica i fiscal severa que, inevitablement, afectarà també el que puguem fer en l'àmbit de la recerca. Però com que el compromís de Catalunya

amb una economia basada en el coneixement, reflectida fins i tot en el nom del Departament, és irreversible, haurem de procurar afrontar aquest període amb una política de consolidació i reforçament que mantingui les continuïtats essencials. Els exposaré en el que resta de temps algunes de les implicacions d'aquesta consideració.

En primer lloc, hem de tenir present que el mateix context restrictiu es planteja, i per segon any consecutiu, en l'àmbit estatal. Hem de prendre consciència que segurament només Europa oferirà noves oportunitats, i que per a accedir-hi cal ser molt competitiu.

El context restrictiu també ens obliga a revisar el marc de referència vigent actualment, el Pla de Recerca i Innovació 2010-2013, adaptant-lo als escenaris pressupostaris actuals i previsibles en un futur proper. De fet, gairebé amb tota seguretat podem afirmar ja que ni tan sols el passat 2010, primer any d'aplicació del Pla, es van assolir els objectius d'inversió en R+D proposats. Per tant, cal revisar prioritats, calendaris i magnituds de les inversions. No seria realista per part nostra que en un context clarament restrictiu ens orientéssim per un model expansiu. Ara bé, també cal remarcar que, si bé podem alentir el ritme de desenvolupament del sistema, no podem rebaixar ni l'ambició ni el nivell de qualitat.

Els elements amb què comptarem en aquesta aposta per l'ambició i la qualitat són quatre: *l'atracció i retenció de talent*; *els centres de recerca*; *les grans instal·lacions i equipaments científics*; i *la revisió de l'organització del sistema*.

1r element: l'atracció i retenció de talent

Tenim molt clar, tal com ho han tingut els governs anteriors, que la incorporació de talent al nostre sistema ha estat una de les claus de la seva transformació positiva. De fet, tots som conscients dels excel·lents resultats obtinguts en convocatòries competitives europees, amb uns resultats que ens han col·locat, en alguns àmbits científics importants, com a jugadors de primera divisió. Cal doncs, mantenir aquesta aposta per la incorporació i retenció de talent, amb l'excel·lència com a prioritat en la contractació d'investigadors.

En aquesta tasca, el rol principal ha estat d'ICREA, responent magníficament als objectius pels que va ser creada. Com els indicava a l'inici d'aquesta compareixença, les altament competitives grants del European Research Council ens han permès veure l'impacte d'ICREA en el nostre posicionament internacional. Sobre els resultats de les convocatòries de l'ERC,

de 59 grants dotades a recercadors d'institucions catalanes, 27 són investigadors ICREA.

Això mostra el nivell d'exigència en la selecció dels recercadors, i de l'encert en la selecció, per la qual cosa vull felicitar els successius responsables d'aquesta institució. L'avaluació periòdica, la posada en marxa d'indicadors comparatius del seu rendiment científic i altres mecanismes de seguiment permeten assegurar que el grau d'excel·lència es mantingui en tots els recercadors ICREA.

Aquesta Institució va néixer fa tot just deu anys amb l'objectiu d'atraure alt nivell de talent al nostre sistema universitari i de recerca, i no ha deixat de fer-ho. Avui, ICREA té 229 recercadors contractats permanents, i enguany n'incorporarà 20 més seleccionats el 2010. Perquè es facin una idea del retorn d'inversió, el 10% d'aquests recercadors, amb les seves ERC grants, ja dupliquen en atracció de recursos a Catalunya el pressupost anual del Govern per al conjunt d'ICREA.

D'altra banda, l'any 2008 es van crear els premis de reconeixement ICREA Acadèmia, que permeten que un professor universitari ja contractat a Catalunya tingui cinc anys de dedicació prioritària a la recerca, i que, en les dues edicions que hi ha hagut, hagi reconegut setanta acadèmics.

El rol d'ICREA segueix sent fonamental en el sistema i la voluntat del Govern és renovar el seu compromís amb la magnífica tasca realitzada.

2n element: Els centres de recerca

El nostre país ha desenvolupat un model propi de centres de recerca, vinculats a les universitats però amb personalitat jurídica pròpia, i amb un sistema de gestió àgil fora de l'administració pública. La tipologia d'aquests centres ha estat diversa: consorcis, fundacions, nivells diferents de participació de la Generalitat, les universitats i, en alguns casos, l'administració general de l'Estat, sigui via CSIC o directament.

La legislatura passada, el Govern va crear un programa anomenat CERCA per a aplegar tots els centres de recerca amb personalitat jurídica pròpia participats per la Generalitat, que són una quarantena. El perfil i l'impacte científic d'aquests centres és molt divers, i, si bé aquest creixement ha estat una mostra de la vitalitat del sistema, ara ens caldrà fer front a alguns problemes.

a) L'expansió de la gestió pública

El primer problema dels centres de recerca, i el més important, ha estat una tendència expansiva els darrers anys, per motius diversos, a forçar que la seva gestió s'integri progressivament a la del sector públic. Això està clarament en contradicció amb l'esperit fundacional d'aquests centres, que era que tinguessin un sistema de gestió privada. La tendència que esmento està tenint uns efectes molt negatius, tant sobre els centres, que perden agilitat, com sobre el sector públic mateix, donat que se n'accentua una visualització com a sector desordenat que no li convé. És una situació inestable. La plena integració en el sector públic –una mena de CSIC català– seria enormement perniciosa. El camí és el contrari: el del seu retorn a la lògica de funcionament privat amb què van ser creats. Aquest tema és urgent i ens posem de límit aquest 2011 per a resoldre-ho, amb un punt intermedi de finals de juny per a determinar les passes exactes de com poder fer-ho.

b) La interacció amb les universitats

Hem d'articular un bon marc de relacions entre universitats i centres de recerca. Pràcticament tots els centres de recerca es troben en campus universitaris –una característica catalana que

no és universal—, el que és bo per als centres però també per a les universitats, ja que incrementen la seva força i visualització externa, inclosa la dimensió internacional. A més, en la majoria de casos les universitats formen part dels patronats dels centres. Però creiem que hi ha marge per a millorar encara més la relació. Em sembla que si s'accepta que la governança dels centres ha de mantenir el seu grau d'autogovern i que la política de personal és competència estricta del centre, això no hauria de ser difícil d'aconseguir.

c) Massa crítica

Els observadors exteriors que han analitzat el nostre sistema, i tenim un bon exemple en l'informe que va fer l'OCDE el 2009, han mostrat una certa preocupació per la seva fragmentació i han expressat la inquietud que, com a conseqüència, als millors centres els faltés massa crítica suficient per a assolir l'excel·lència. El Govern comparteix en bona mesura aquesta preocupació, i per això mateix, durant la primera etapa d'aquesta legislatura, durem a terme un procés d'avaluació de centres i d'anàlisi sectorial per conèixer les necessitats i el potencial d'excel·lència i d'impacte internacional dels diferents àmbits, amb l'objectiu últim d'estimular la cooperació, fins i tot en alguns casos la concentració, i assolir la massa crítica necessària per a competir a nivell mundial.

d) Noves fórmules

En la mateixa línia, cal articular noves fórmules per tal que el bon objectiu d'acumular talent i grups en un entorn potenciador de la recerca pugui comptar amb sistemes eficaços d'organització i governança que no desemboquin inevitablement en la creació d'un nou centre de recerca del tipus descrit. Les universitats han de tenir un paper important en aquestes noves formes d'agrupar recercadors, ja que són les institucions que tenen més personal de recerca i el millor entorn per a desenvolupar-la. Així mateix els parcs científics i tecnològics també constitueixen espais que poden acollir formes de cooperació entre els grups de recerca.

Sobre aquest darrer punt, voldria fer esment que, si bé el model de parc científic ha estat una fórmula d'èxit creada a Catalunya, també té problemes que caldrà afrontar. El primer, de nou, és la massa crítica: els parcs científics han proliferat en excés. Però, lligat al primer problema, es troba el segon: el finançament ha estat sovint molt condicionat per plantejaments irrealistes sobre retorns de crèdits.

En certa forma hem viscut una perversió: les subvencions públiques de l'Administració General de l'Estat s'han convertit en

crèdits perquè d'aquesta manera no computaven com a dèficit; però per mantenir el seu caràcter d'ajut, les condicions del crèdit s'han fet molt favorables: interès nul, períodes de carència llargs, etc. El resultat ha estat que la facilitat ha generat un excés d'endeutament que en les condicions actuals esdevé un problema important. Hem d'aprendre d'aquesta experiència i, en el futur, fer un ús més prudent del crèdit.

3r element: Grans instal·lacions i equipaments científics

Les grans instal·lacions científiques tenen un fort impacte en l'entorn de recerca i en l'activitat econòmica. Al nostre país n'hi ha dues de ben conegudes: el Sincrotró Alba a Cerdanyola, a l'entorn de la UAB; i el Barcelona Supercomputing Center (BSC) a l'entorn de la UPC. Les dues són el resultat d'acords amb el Govern espanyol que fixen i contempen que tant la inversió per a la construcció com el seu funcionament siguin finançats a parts iguals amb la Generalitat. També voldria esmentar aquí el Centre Nacional d'Anàlisi Genòmica.

Volem mantenir la política d'aconseguir la construcció de grans instal·lacions científiques al nostre territori, amb una visió realista de les nostres possibilitats —és a dir, de la nostra capacitat de cofinançament— i donant la importància deguda a les externalitats generades sobre el nostre teixit científic.

A nivell europeu, el mapa de ruta per a la construcció d'infraestructures i equipament avançats (European Strategy Forum on Research Infrastructures) fa una previsió a llarg termini de les infraestructures necessàries per mantenir la recerca europea en el primer nivell mundial.

Pel que fa referència a les grans infraestructures i donat el seu elevat cost de construcció i manteniment, la inversió requereix més d'un Estat membre. En el nostre cas, el millor exemple de participació en aquesta estratègia és el treball conjunt amb el Ministeri perquè el BSC sigui una de les quatre seus principals del programa de supercomputació europeu PRACE. No ens sembla que tinguem capacitat econòmica per ser socis principals d'altres instal·lacions, però certament ens podem plantejar ser-ho minoritàriament.

De fet, la participació en les grans xarxes europees o en els equipaments virtuals és un tema essencial. Les xarxes d'intercanvi d'informació, la construcció de grans bancs de dades, l'accés a col·leccions, són temes bàsics en àrees com les ciències socials, les humanitats i la biomedicina. En aquests casos, hem d'ajudar els nostres investigadors i institucions a guanyar visibilitat, a posicionar-se. Segons les circumstàncies i les fortaleces, acabaran com a nòdul principal, o regional, o de

qualsevol altre tipus. El que no ens podem permetre és quedar al marge d'aquestes xarxes que configuraran el sistema de col·laboració científica a Europa.

Mes enllà de disposar de grans infraestructures, l'objectiu principal de la política relacionada amb les infraestructures i equipaments científics és doble: *(i)* Racionalitzar i optimitzar l'ús de les infraestructures i dels grans i mitjans equipaments científics; i *(ii)* facilitar l'accés dels nostres recercadors a instal·lacions i equipaments de fora en les millors condicions.

Sobre les infraestructures i equipaments hem de tenir una visió europea i una gran flexibilitat en les actuacions. Els equipaments són cada vegada més sofisticats i costosos d'adquirir i de mantenir. Tothom és conscient que només la cooperació entre els veïns permetrà disposar dels equipaments necessaris en una zona determinada. Un equipament el té una institució en un lloc i un altre equipament està en una altra institució en un altre lloc. Amb un acord raonable, els recercadors de les dues institucions tenen accés al dos equipaments.

Creiem que això s'ha de posar en pràctica entre les nostres institucions i amb les institucions de fora de Catalunya però geogràficament properes, tant a Espanya com a França.

4t element: Revisió de l'organització del sistema

Per implementar la política científica que els he exposat, ha d'existir un model organitzatiu del sistema eficaç, simple, transparent, coordinat, flexible i que al mateix temps doni servei a les estructures de recerca i als recercadors. És el que el Pacte Nacional per a la Recerca i la Innovació demana per a l'assoliment dels seus objectius.

Per moure's en aquesta direcció creiem que el model que s'ha començat a desenvolupar el darrer any s'ha de simplificar. Així, amb fidelitat al que diu el PNRI, i certament amb l'esperit de no multiplicar institucions, l'AGAUR serà l'agència pública de recerca. Per això, i a fi d'alinejar-la amb els models internacionals, caldran alguns ajustos.

La Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació, per la seva banda, haurà de recuperar a la pràctica el seu caràcter de fundació privada, i encara que mantingui finançament públic –en forma de contractes-programa amb control públic rigorós però a distància–, haurà de ser un vehicle principal per a canalitzar iniciatives de cooperació públic-privada, i també per a garantir la independència de la institució ICREA, del Patronat de la qual és membre.

Els centres de recerca participats per la Generalitat hauran de comptar amb un organisme lleuger de suport i servei tant al seu funcionament com a la seva promoció, que en tot cas garanteixi la seva independència de funcionament i la seva vocació d'excel·lència.

La Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació (CIRI) ofereix la cobertura orgànica per a la coordinació dels diferents departaments en temes de recerca. Aquesta, per descomptat, ja es dóna en àmbits específics, com en el cas de la iniciativa de la bioregió.

La coordinació és particularment important, ja que la promoció i la necessitat de la recerca no són objecte d'un únic Departament, sinó que són inherents a cada sector. A banda, molts departaments (com és el cas de Salut) han estat promotors i participen en centres de recerca i, en particular, atès que la diferenciació entre polítiques de R+D i d'innovació pràcticament ha deixat d'existir, la coordinació amb el Departament d'Empresa i Ocupació és vital.

Afegim que el sistema de R+D no és un sistema lineal i que, per tant, les fórmules de coordinació i cooperació han de ser extremadament flexibles, i en molts casos han de ser *ad hoc*.

Tots aquests elements de millora d'organització del sistema de recerca enllacen amb les competències que estableix l'Estatut d'Autonomia aprovat el 2006, en particular en relació amb els centres i les estructures de recerca de la Generalitat.

A més, en aquests moments s'està discutint al Congrés de Diputats el Projecte de Llei de la Ciència i la Tecnologia. El seu redactat inicial era preocupant però el procés d'esmenes sembla que està garantint dos temes claus: la protecció del nostre sistema de recerca diferenciat i l'extensió a les nostres institucions dels avantatges que introdueix la Llei en àmbits que donen més competitivitat a la transferència i l'emprenedoria. També en referència a iniciatives del MCINN voldria afegir que aplaudim el llançament anunciat del programa Severo Ochoa per a l'acreditació de centres de recerca d'excel·lència i que esperem amb molt d'interès la seva convocatòria.

Un cop el procés de la Llei de la Ciència estigui tancat, creiem que seria important impulsar un marc legislatiu propi, una Llei per a la ciència que es fa a Catalunya, que, entre altres, tingui com a objectius:

- Desplegar les competències establertes a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya;

- Garantir i afiançar un model de centre de recerca no burocràtic i de gestió àgil, allunyat de les estructures administratives del sector públic i amb una governança independent i eficaç;
- Ordenar de manera coherent l'organització del sistema, tenint en compte les universitats i les estructures tecnològiques i de transferència;
- Plantejar formes de cooperació i col·laboració entre els diferents agents del sistema;
- Fomentar les estructures de cooperació públic-privat, explorant, per exemple, la implantació de noves possibilitats fiscals;
- Potenciar mesures per incentivar el mecenatge;
- Proveir el sistema català de ciència, recerca i innovació d'unes senyes d'identitat que el projecti com a model d'excel·lència, eficaç, obert internacionalment, competitiu, d'alt nivell científic i amb rendibilitat econòmica i social.

En resum, senyor president, senyores i senyors diputats, Catalunya té idees i energies per continuar avançant com a país modern, competitiu i solidari, projectat al món a partir de la seva història i amb consciència de la seva identitat. La política de millora del coneixement ha de ser saba que hi aportï vitalitat i contribueixi tant a gestionar el present com a preparar-nos per a l'esdevenidor. I estem

convençuts que el nostre sistema universitari i de recerca té tot el potencial per a fer-hi una contribució fonamental.